

LO JURAMENT TRENCAT

o jurament es sagrat y una vegada fet ha de complir-se. Lo jurar perquè si, lo prometre sense intenció d'executar lo promés porta sempre dolentes conseqüències. Si entre 'ls manaments n'hi ha un que diu «no juris en va» per alguna cosa es. Tant debó jo l'hagués tingut present temps enrera! Segurament seria ara més feliç y no ploraria tota la vida l'haber-ne trencat un.

A pesar de la oposició de mos pares com ma vocació era gran, emprenguí la carrera de las armas. Avans de pertènixer al honorós cos de caballeria del que are faig part estava incorporat, en un regiment d'infanteria. Lo wals, aquest ball tant vertiginós estava llavors de moda y cap home una mica sociable deixava de ballarlo; no obstant jo tenia de familia una gran indiferencia pel mateix. Ma mare sobre tot li tenia desde petita un horror gran y avans de ma partida m'havia fet prometre que no ballaria may. Jo senzillament, li vaig jurar ab certas restriccions mentals vista la poca importancia de la promesa.

No 's passà gayre temps avans d'olvidar mon jurament. Mos amichs y mellors companys de regiment dansavan á més no poguer; prompte vaig veure qu'era 'l wals una arma formidable per adquirir la consideració de la aristocracia y conquerir la voluntat de las senyo-

ras, y com era en mos salons habituals lo ball á la moda, vaig acabar per posarme deixeble d'una de las més hermosas donas que per sa elegancia y bellesa era la reina de las festas. Vaig ser infidel á ma promesa, aprengui 'l wals.

Dech confessar que 'ls remordiments amargaren mos primers triomfs. La necessitat de complaure á una societat de la que 'm sentia l'ídol era á mos ulls una excusa podeosa, pero tenia necessitat de repetirmela cent cops al dia pera vèncer los escrúpols qu' aixecava en mon pit aquesta petita traició, puig jo estimava y venerava á ma santa mare, y no m' avergonyeixo de dirho, ni l'edat, ni l'afirmació en ma personalitat han fet extingir aquest sagrat cult dels dias de ma infantesa.

Com fou que ma vanitat trová acceptables aquestas excusas no ho sé, pero jo vaig arribar á ésser un dels millors balladors. Ma presència era desitjada en los més brillants salons, las invitacions me queyan á grapats; materialment no sabia á qui respòndrer. Feya trastornar los més hermosos caps, pero 'l meu se trastornava també.

Era la familia Pons una de las més ricas de la capital: jo hi era molt ben rebut y 'm concedia una íntima amistat. Posseïa una elegant masia apartada de la ciutat. Era un d' aquestos grans y magestuosos palaus aixeeats sobre las ruinas d' una antiga fortalesa feudal qu' han guardat á través del temps una part de son estil sever y aspecte ferreny. Es inútil dir que l' interior d' aquesta casa no s' assemblava poch ni molt á son exterior, y encar que 'l gust de sos propietaris fos massa pur per admétrehi un luxe estremat y massa modern, ni l' elegancia ni l' art deixavan de trovarsehi reunits. Era necessari posseir lo sentiment de lo hermós en tota sa pulcritat per reunir tan hàbilment lo antich á lo modern, lo grandió del passat á lo insustancial de nostra època. Lo castell del Sr. Pons era reputat en tot lo pais per una maravel·la d' art.

Un dia hi havia ball. Era lo 25 de Desembre; sempre me 'n recordaré. Com de costum los amichs íntims varem quedarnos á sopar y quan al acabament arrivá lo moment de las murmuracions y retalladas la Sra. Pons me va dir: Capitá, he observat qu' aquesta nit ha fet ballar ab molta constancia una hermosa noya, la Sta. Mas. Li recordo, sense criticarli lo gust, va afegir ab un somris maliciós, per més que crech fora inútil, puig penso que sos brillants ulls l' han seduït: «Tingui cuidado; no olvidi que sa mirada encisa.»

Era veritat qu' havia experimentat ó poch se 'n faltava la fascinació dels ulls de ma balladora d' aquella nit. No obstant son recort no

despertava pas en mi la simpatia que 's suposava; ans al contrari, havia lluytat tot lo vespre contra aquell atractiu estrany ab una mena de desconfiansa instintiva que no sabia explicarme y 'm sentia mortificat per l'impresió rara que 'n guardava y de la que se 'n ressentia tot mon ser. Veyent que no responia, la Sra. cregué haverme endevinat y ab ironia 'm digué: «No cal que pensi sa resposta no, perquè pot llegirse en sos ulls.»

Vosté apura la situació, vaig respondre rient, y li sorprendria molt si li digués l'impresió qu' aquella bella criatura m' ha deixat. Es veritablement una noya hermosa, pero té sa mirada una brillantor inaguantable, y quan...

Ba! ell també; interrompí lo Sr. Pons que fins llavors no s' havia ficat en la conversa. Pero á vosté, continuá, que no creu ab las supersticions y qu' es un home de valor y d' ingeni ja se li pot dir. Joana Mas passa en aquest país per una d' aquestas supersticiosas criaturas dotadas del privilegi de llegir en lo pervenir.

Una sonámbula! vaig dir esclatant en una riallada que semblá irritar las conviccions de ma estimable hoste.

No se 'n rigui, va dir ab tó serio; aquesta facultat de doble vista es en ella d' una naturalesa completament diferenta dels cassos classificats per la ciencia, essent sempre ben mestressa de tots sos actes y tinch por qu' un dia ó altre aquesta forsa amagada vindrá trencar sa débil existencia. Un jorn que estava enrahonant ab una noya de sa edat se posá á plorar de cop y no volgué dir la causa á ningú més que á sa mare. Havia vist los ulls de sa amiga coberts per la fatal vena negra de sas visions qu' ella sola pot veure y que li indica un presentiment mortal per la persona dotada d' aquest signe. S' amagá sempre aquesta confidencia á la pobre Maria, pero lo cert es qu' una desgracia inesperada y espantable robá pochs dias després aquesta pobre noya al amor de sos pares y á las adulacions del mon del que era estimada. En un de sos passeigs matinals son caball se desbocá y l' arrossegá á través la brosta y espinas fins al mitj del bosch hont se la trová tota plena de sang. L' endemá moria en los brassos de sa familia desconsolada. Aquest fet es fresch però podria citarnhi cent altres exemples de la justesa de sas tristas visions. Després que va córrer la veu, aquesta jove inconcient es lo tenor de sa samigas, de las mares sobre tot, y está excluhida tot lo que ho permet sa alta posició, dels atractius del plaher. Ella no s' equivoca, coneix l' inevitable aprensió qu' inspira y sa salut se 'n ha ressentit ja considerablement. Aixó li explicarà aquest embarrás dolorós que apaga en ella lo foch de la joventut y amaga las gracias de sa persona.

Jo estava sorprès é intrigat per aquestas revelacions y ab la temeritat dels incréduls li exposava mon desitj d' assistir en persona á alguna nova prova de la facultat maravellosa y extranya d' aquesta criatura.

Aquí té una bruixa de gran pervenir; li vaig dir. Ab la fè que s' hi té, si ella vol posará en renou tota la ciutat.

Poch després várem separarnos y jo 'm vaig retirar á la gran cambra que mos amichs me reservavan ordinariament en sa casa.

No sé si aquesta narració m' havia afectat ó si alguna causa fisica alterava la pau de mon somni. Lò cert es que la crudel visió que vinqué á destorvar mon repós aquella nit me sembla are un avis de la Providencia y 'm guardaré bé de riuremen. Tantost vaig cloure los ulls fatigat com estava de la dansa y sobre tot del wals que tant havia aprofitat, quan una munió de fantasmas se 'm aparagué. A través d' un prisma fals veyá dibuixats ab las ratllas fantásticas de l' imaginació del que somia tots los sers que acavava de deixar. Entre las personas dels diferents grupos apareixia clarament la dolsa figura de Joana ab sa hermosura mística y sa mirada trista y enlluernadora. A mos orellas resonava una veu misteriosa que repetia mot per mot ab una armonia sobrenatural lo relato que pòchs moments avans m' havia fet la Sra. Pons.

Lliure un moment d' aquest pesat somni, procurava sortir del atontament en que m' havia deixat, probant de fixar ma atenció sobre un altre assumpto pero ¡oh inútils esforços! m' adormia de nou y una altra visió més esgarrifosa succehía á la primera.

Assistia á una d' aquestas brillants festas de las que era convidat habitual. Un aixám d' hermosuras me voltava; de totas aquellas caras cada una tenia pera mi un nom d' agradable recort. Sols una m' era desconeguda, pero tenia una cosa sobrenatural que 'm seduhía y semblava qu' una invencible atracció 'ns posés sempre l' un devant del altre. De cop l' orquesta comensá un wals; semblava una melodia fúnebre y al só de sos tristos acorts me vaig llensar á la dansa ab aquella jove delicada y graciosa que veyá per primera vegada.

Era una aparició del cel, un ideal de bellesa, un d' aquestos sers que la fatalitat ha marcat al front ab son estigma y que nosaltres estimem ans de conèixer com si l' amor, doblant sas forsas, volgués arrancarlos de son destí.

En mitj de mon deliri veyá que darrera nostre la Joana ballava també... ab ma mare. Quan lo ball fou animat y 'ns trovarem barrejats entre las demés parellas vaig girar lo cap per mirarlas. Oh sor-

presal; sos peus no tocavan al trespol, estavan aixecadas per unas bromas finas com si grupos d' invisibles fadas las portessin sobre 'ls plechs de sas robas blanques. De cop la Joana 's parà llensant un crit esgarrifós y senti á ma mare que murmurava á mon oïdo aquestas paraulas. «¿Perqué ballas, fill meu?» Al mateix instant ma balladora tramplejà en mos brassos, sa hermosa figura 's cubrí ab una palidés mortal y jo com un boig dansava sempre; per fi sos ulls se tancaren y son cap caygué inanimat sobre mas espatllas. Ella no era més qu' una ombra y jo rebia al cor com d' una arma invisible un cop espantós, estrany, com la ferida d' un punyal seguida de la brusca emoció del glas. Sols aixís podia experimentar l' immens dolor que sentia.

L' endemà al llevarme 'm trobí ab lo cap pesat per efecte de la mala nit que 'l somni m' havia donat pero 'm guardí bé de contarho á ningú per aguantar mon punt d' incredul á pesar que coneixia 'l bé que una expansió hauria fet á mon esprit.

Despres d' aquell vespre memorable poch temps vaig estar ab la familia Pons, cridat per incorporar-me á mon batalló que cambiava de destacament. Poch á poch aquellas terribles imatges s' esborraren de ma memoria, tornava á sentir-me l' home d' avans y havia tornat á la vida alegre qu' era mon veritable element. Com á consecuencia de aquesta vida errant que nosaltres ne diem de guarnició, en que l' avuy no 'ns deixa pensar ab l' air, lo nou poble va fer-me prompte olvidar l' antigua ciutat. Alla era hont debia trobar lo somni d' amor de ma vida, l' esposa que 'm destinava la providencia.

Se deya Isabel, sa arrogant hermosura y la resplandor qu' entorn d' aquesta figura d' àngel feyan sas virtuts y sos merits habian empresonat mon ànima y mon cor. Sentia sense poguerho evitar que 'l sentiment imperiós que m' havia inspirat decidiria de ma existencia complerta y qu' aquesta sola criatura seria al mon mestressa de tot mon ser. Aixís era com jo havia somiat la companya de ma vida, la mare de mos fins. No fou fins despues que vaig ser presentat á sa familia que sapigui 'l motiu de sa residencia en aquell poble. Sa mare li havia portada pera reanimar sa salut ab las aigües qu' hi portavan cada any munió de gent de tots indrets. Poch á poch l' animació de sa mirada, lo color sá de sos llabis, son bon humor, sa rialla facil á esclatar foren indicis d' una salut propia, d' un organisme ben equilibrat encare qu' un poch delicat.

Res durant mas primeras relacions ab aquesta familia ennuvolá ma confiansa y m' entregaba per enter á las mes dolsas il·lusions ab que may m' hagués enganyat l' avenir. Algun temps despres mas il·lusions

se convertiren en esperansas, quan un vespre fatal que transtornà ma existencia, invitat com ella á un brillant ball á casa d'un amic, reconguí entre 'ls convidats las faccions de Joana Mas.

Feya ja molt temps que son nom casi olvidat no havia entristit ma vida. A sa vista vaig tremolar instintivament d'horror y espant. Sens dupte no vaig sapiguer amagarli l'impresió que 'm causá, puig me clavá sos ulls ab aquella expressió penetrant que li era particular y que semblava atraure l'ánima. Vaig procurar amagarme á sa mirada y anava ab Isabel y sa mare allunyantmen, puig temia son contacte. Encare 'm recordo de la marca de sofriment que portava aquell dia son front pàlit y sempre hermós. Un pom de rosas atravesava sos cabells negres y 'l roig fort d' aquestas flors semblava entristir mes encare la foscó espantosa que covava al fons de sos ulls estranys.

No obstant jo no podia faltar á ma reputació d'home galan, y á mes l'urbanitat mes elemental m'imposava 'l deber d'anar un instant á saludarla y á informarme de son estat de salut. Fent un esforç suprem m'hi vaig acostar manifestantli ma estranyesa de trobarla en aquell poble. Ensópida ab algun pensament terrorífich que semblava haverla invadida desde l' instant de ma presència, al principi ni 'm responia y ab prou feynas mes tart digué alguns mots tant baixos que jo no vaig poguer comprendrels.

La deixí desseguida pera juntarme ab aquella qu'ocupava sola mon pensament. Oh Cel! Lo terror paralisá tots mos membres al veure que Joana seguia á ma estimada ab sa mirada fascinadora y terrible qu'era á mos ulls com una sentència. Oh! era ben be á ma aymada á qui buscava aquella mirada fatal dins de l'ona movedissa de caras resplandentas de vida y alegria qu'omplian la sala. Oh! si, era ben be ella á qui senyalava la mort.

L'emoció de Joana creixia. De sos tremolosos llavis sortian espurnas de foc y gемеchs llastimosos. Sas faccions agitadas se coloravan d'un ardor devorant. Oh! Jo li suposava al cor una implacable gelosia y aquest pensament crudel, aixecantse en mon cervell, envenená la pietat que mon cor sentia envers aquesta malhaurada criatura. Ma estranya visió de 18 mesos se 'm apareixia tal com me l'havia mostrada mon profétich somni.

A pesar de la resistencia que hi oposava, al primer cop d'arquet vaig arrastrar á Isabel al ball. Ara me 'n recordo be, un vals foll, desenfrenat. Seguirem la corrent y 'ns confonguerem entre 'ls grupos qu'omplian la sala. Desgraciat de mi! Havia confiat massa en las forsas de ma Isabel. En mitj de ma exaltació 'm semblá sentir la veu de

ma mare. «Jaume, fill meu» deya ab tó dols de reprensió, al mateix temps que la débil estreta d' una ma de dóna semblava ajudar sas súplicas.

Aquella ma, aquella apretada eran de Joana.

Jo no vaig escoltar res. No pensava mes que ab la suposició terrible que 'm partia 'l cor. Estava boig. Un deliri sobrenatural se m' emportava. Volia, á mon torn, confondre, xafar, aquella dóna qu' s' atrevia, jo m' ho imaginaba al menys, á pasar son ser plé de vanitat entre l' elegida de mon cor y jo. Una mena de rabia continguda m' ofegava, m' aturdia. Jo no escoltava res, no veyá res.

Llavors sentí que la Joana deya «Siga donchs, ja que tu ho vols. Vesten ab ta estimada» y ab veu mes baixa continuá «Desgraciada, tant jove! tant jove! y tant estimada!»

Ja no senti mes la pressió de sa ma. L' imatge de ma mare desaparegué també. Jo vaig continuar la dansa, pero vaig aturarme com ab mon somni. Lo lleuger pas d' Isabel s' habia fet pesat. Sa respiració fatigosa s' habia aturat. La vegi de cop tornar-se blanca y tremolejar. Alarmat, vaig portarla sobre un sofà, procurava reanimarla; cridava socor's. Inutils esforços. Sos ulls ficsos y envidriats se tancaren; sos llavis se descoloriren, son color pur se cobrí d' una grogor mortal; son hermós cap tombá sobre ma espatlla com un llixi trencat y sa rossa cabellera la tapá á mos ulls.

Tots los recursos humans foren inutils. Res la tornava á la vida, ni 'ls petons ab que jo cobria sas galtas, ni las llágrimas de sa mare que queyan bullentas sobre son front glassat. Tot fou impotent. Era morta, Tot habia acabat;... ma promesa... ma esposa .. tota una vida de ditxas... Ho habia perdut tot, en un instant.

Desde aque'l dia, may mes, may mes he tornat á ballar.

LLUIS BERENGUER.

Louvain 11 Juny 1889.

LO PAL DE ROLAND

(LLENGUATJE ROSSELLONÉS.)

Aquí hont lo meu pal caurá
Massanet de Cabrenys se dirá.
(*La Llegendá.*)

ALA es l'anomenada que Massanet treu d'esser l'endret hont es plantat lo pal de Roland, que hi varem anar. Se trobant á montanya, en terra catalana, no es d'agradar pujar serraladas amunt, correr demés de glebats y penyatéras, trovar en recones que semblan perduts fonts frescas y abundantas, veurer á llur entorn ramats que pastoren? Y després, que fa bó, anar pels cims de las nostras montanyas, n'hom hi contempla la immensitat del espay, fins á perdua de vista, se veuben alturas y més alturas, munts de penyatéras gegantinas coronadas de neu. L'esperit se descansa, en mitx del silenci imponent de la naturalesa sols turbat aquí per las xiuladas del vent y 'ls trons dels temporals.

Varem saïller de Céret á quatre horas de mati, pujant primer fins al pich de Fontfreda.. Lo cel es embrumat, y al poch temps de caminar dins la castanyeda, la broma baixa nos embolica. Als derrers remingols del camí nos ohim á cridar; sols en nos apropant, podem contestar á duas donas, qu'eran á la llenya, y que nos donavan l'adeusiau. A la Fontfreda (740m), sem al repatell del sol; mes á baix, quina boyra més espessa omple las cloteras. Poch que n'hom se malfieria que hi ha sota de l'estesa broma, terras, plana y pobles!

Mes una vegada haver ensetat lo sarró y haver begut aygua bona com es la de Fontfreda cal pujar encare. Se passa per demunt de las Illas, méntres la broma corre per las colladas, va y vé d' un puig á l' altre. Lo camí es estret, ja es de cabras y se va no més que pel rocam. Al cim de la montanya, al Serrat de las Salinas (1320m) ramats pastoran, alegrant eixas soletats ab lo só de llurs esquellas. Que ditxosa y regalada nos semblá la scrt dels pastors que passen la vida aquí!

A la Mare de Deu de las Salinas, ja es terra espanyola. A l'entorn del mas, hi ha feixas escalonadas pel cultiu de las trufas, y al mitx d' un prat hermós, sembrat de floretas de totas colors, rajan duas canals d' aygua. Quina frescor á n' aqueix rodall y al pich de la calor del dia, ab quin plaber n' hom hi feria un son. Aixó es pas per no saltres que sols sem en vista de Massanet, d' hont nos cal entornar ants de la nit. Baixem, bosch avall, seguint corriolas, saltant sempre demés de las alsinas y de las penyas, baixem que may s' en acaba. Si lo senyor Eiffel, lo de la torre de la Exposició de Paris, hi hagués pas fet grahons més regulars que aquells, als poch que la gent hi hagués pujat!

Per fi, quan Deu ho va volguer, tocant deu horas al campanar de Massanet, eram á la plassa del poble, devant del pal de Roland.

Figuris una filata, com las que á Fransa hi penjan los fils del telégrafo. mes de ferro; al cim una anell qu' un home hi passaria. Tal, lo pal de Roland. Pareix que d' eix pal, n' hi ha tant dins terra com defora, y que es clavat dins lo forat d' una roda de moli. A Massanet tothom coneix l' historia del pal:

Era al temps del moros. Una vegada la lloyta acabada y la terra catalana neta d' eixas hosts forasteras, Rolland siguent á las torras de *Cabrenys*, no va tenir res més á fer del pal que tant havia pedrejat los moros. Se 'l va passar al dit manyell, lo feu rodar, com qui maneja un mandró, y 'l jità en l' ayre, dihent:

Aquí hont lo meu pal caurá
Massanet de Cabrenys se dirá.

Lo pal cau sus de la montanya de Ceret, ressalta y 'l rebot lo fa plantar dins lo sol, al bell mitx de lo que es ara la plassa de Massanet. Se n' ha pas mogut y s' en mourá pas may. Los ferrers del poble han probat del fondrer, res n' han hagut. La gent de Massanet se 'l volian endur á fora, mes á penas descompassat lo terme, ne pogueren pas mes, varen tenir del tornar portar á la plassa. Y á n' en Roland, que

li pesava tant poch! Se 'l penjava al botó de la vesta, s'el posava al dit, se 'l feya seguir per tot!

Era Roland un home d'altres temps; á Massanet mateix ho provan. Era un dia ab los seus companys, en Xafa Rocas, en Renca-Pins, dos gallarts com ell; en seguida d'una burla los hi doná un cop de puny, ells lo van parar, Roland insertá un corn de la pàret de l'iglesia, y tala manera fort que ne va fer caurer un tall, y de veras, á alsada d'home, la paret es un tall enderrocada.

Massanet es una vila agrádale pel foraster. Los carrers son nets, las casas tenen portal y finestra de pedra-picada, cada una ab lo seu número. Las donas del poble van ab mocador al cap, de la part dels homes cap barretina s'hi veu are. La gent menestrала vesteix de senyor y de senyora á la francesa.

La festa major es per Sant Martí, als 11 de Novembre, y 'l 5 de Juliol es la festa major petita. Enguany hi era la copla, molt afinada, de Figueras, ab 10 músichs: flaviol, prima, tenor, cornetí, fliscorn y baixa. Pel passant de vila, no van al pas, com á Fransa, sino xanoxano tot jogant en mesura. A las 11, se balla la serdana á la plassa. La serdana es un ball molt descansat, recorda lo contrepás, es més rytmat, te obligat, un solo de tenor y una refilada de flaviol. Minyons y ninetas comensan lo ball, homes s'hi afegeixen, després la maynada, á la fi es bel, veurer una xeixantena de ballayres, joves y vells, seguir lo compás de la música.

Massanet te comunicació ab Figueras, per una carretera; ab Manreillas, per lo col de Lly y las Illas; y ab Céret per la montanya. Se recomana l'hostal de la Martró, bon tracte y barato; á taula lo vi es dins de porros, qui beu més prim, ja se li dona un got.

A las duas de la tarda, era hora de s'entornar... pel mateix camí, ab una calor! Lo temporal nos seguia; los trons s'ohyan á restrunyer, y al nostre darrera la pluja queya. Quin plaher al tornar á veurer Fontfreda, després d'haver pujat més alt que la torre Eiffel, y haver vist, sino Paris, al menos Massanet, la plana de l'Ampurdá, Figueras, Agullana, la Bajol, las Albéras, los Serrats de Belleguarde, las Illas, la Selva, y al baixar, l'hermosa plana de Rosselló, y allí, ben alt, rogenças de foch, las picas de Canigó.

Arribarem cansats, assedegats, los peus blaus de 10 horas de camí, la camisa molla, mes contents d'haver vist lo pal de Roland.

J. DELPONT.

Céret, 5 Juliol 1889.

FERIDA DE MORT

Qui aborreix la nostra Patria
bé podem dirli al devant
qu'es un traydor més temible
que 'ls lladres del camí ral.

Podem dir que no te entranyas
ni te cor per estimar,
qu' es de rassa bordissenca;
¡baldament que no hagués nat!

Mes; d' aquets, ay, ¡quants ne contas
Catalunya fa molts anys!
Felip Quint si t' argollava,
aquets vuy t' ofegarán.

De las tradicions antigas
ne fan mofa, y no 'n fan cas,
sols veneran lo de fora
y lo teu van bescantant.

Tos castells jauhen per terra,
l' esparver hi fa son jas;
tu que un dia 'ls defensavas
¿qué s' es fet d' aquella sanch?

La tempesta de la moda
en mal hora va esclatar;
¡si 'n moriren de floretas
del bell jardí català!

Ahir empunyavas ceptre
santas lleys als fills dictant;
¡sots ton manto de comptesa
quants guerrers hem vist y sants!

Tu t'asseyas en ton trono
de llores encatífat,
al da un crit de via fora
per tu 'ls fills davan llur sanch.

Mes avuy com odiable
avol fembra 't fan anar;
es ton ceptre una vil canya,
es ton trono un cadafalch.

Es la canya del escarní;
cadafalch es, aixecat
pels mateixos que deurian
tas petjadas fins besar.

Son tas lleys despreciadas,
no 'ls convenen: son de pau:
han forjat per tu un nou Códich,
han donat ja 'l cop mortal.

Qué 'ls hi fa, qué se 'ls endona
veuret trista agonejar,
abatuda entre cadenas
sens tos furs ni llibertats?

Quan los teus gemechs escoltan,
es quan creix son odi gran,
be 't cal donchs plorar ¡oh Patria!
pobre y trista ton mal fat

¿Per qué 't veus tant aborrida?
¿qué no ets lleal com avans?
¿qué no ets valenta y honrada?
¿qué no es bell lo teu esguart?

¿Qué no tens fe y sabiesa,
seny, judici y brava sanch?
tu que eras primera en lluytas,
tu que eras primera en pau.

Tu primera en obrir bretxa,
coronada en cent combats,
terror de la mitja lluna,
de tot vil traydor espant!

¿Qué has perduda la fermesa?
¿qué s' es tornada ta sanch
com un biot d' aygua térbola?
¿qué no alentas pits de braus?

Pobre patria, prou recordan
tos butxins aquells afany
ab que gloriosa alsavas,
ardorosa sens igual.

Aqueix trono, que contemplas
vuy tordat trist catafalch,
hon t' escupen en la cara
y 't hofetejan, ¡ingrats!

Berenguers de la fossana
per Deu! ay no us alseu pas,
de vergonya hi tornariau
per may mes tornaus alsar.

Puig veuriau vostre Mare
plorant llàgrimas de sanch,
sota 'l cel de sa grandesa,
que avuy veu tot endolat.

ELEGÍA

DEVANT LO CADAVRE DE LA SENYORA DONYA CLARA JULIÀ DE BENET.

DEDICADA Á SOS FILLS.

Ja ha mort: Aquella vida tan potentia
al fi s' es acabat;
de angunia y sofriment ja n' está exenta:
¡Sos ulls s' han apagat!

La Mort que arrebatarla avans volia
bregava constantment;
mes, ella, á son despit, vida 's sentía
al cor y al pensament.

Mes... ay! que tota forsa al fi s' agota
y 'l cor no pot glatir;
sa vida ja ha perdut l' última gota:
no tornarà á sofrir.

Tancats, ja, pera sempre en eixa vida
sos ulls qu'eran estels,
Jesús li ha pres son ánima enriquida
per durla cap al cel.

Mireula que tranquila y sossegada;
apar que somrisent s' es adormida.
¿No hus sembla que la Mort l' ha abandonada
com si volgues tornarli á dar la vida?

Extesa y tot demunt de sa mortalla,
vestida ab l' habit bell de sa Patrona,
sembla que 'l pensament encar travalla
y hus vol dá un bes d' amor com qui perdona.

Selleu per darrer cop sa hermosa cara
beseula; fillets seus, y en la memoria
y en vostre cor, gardeu á vostre Mare,
qu' ella hus benehirá desde la Gloria.

MIQUEL SERVOLE.

3 Juliol 1889.

A. P.

Si ets hermosa y encisera
be ho sap Deu;
de ta boqueta riallera
¡l' amor meu!
Va naixer la primavera!
pura, hermosa y plascentera
semblant flors per tot arreu.

De las flors que vas sembrarne,
¡mon amor!
una sola vaig guardarne
dins mon cor.
D' ella no vulgas privarme,
puig l' amor que vas jurarme
simbolisa aquesta flor.

MC DEST DURÁN Y FOLGURA.

EN LA MORT DE FRANCESCH PELAY BRIZ

¡Pobre amich, en la llarga malaltia,
de tants companys no més n' has tingut hù; (1)
y era potsé' 'l qui menos te devia!...
¡Qué malament que 'ns hem portat ab tú!

Ab tú, valent capdill de primer' hora,
que ja va plantar fitas pel camí;
lo de cor gran y pensa creadora,
lo qui tant va estimá' y tant va sufri';

Lo qui portá á la nostra coneixensa
la *Venus arlatenca* d' Aubanel
y *Mireio*, la joya de Provensa,
y l' *Angel* de Reboul, baixant del eel;

lo qui cantá, com may cantat s' havia,
la nostra historia eu terra d' Orient;
lo qui en ram perfumat nos oferia
las volgudas cansons de nostra gent.

¡Qué es trist al sé' á la terra desitjada
no veure' aquells que pel camí s' han mort!

(1) Antoni Careta y Vidal.

A tú, qu' érats dels forts de la barcada,
¡si 't plorarem al arribar á Port!

Al veure 'l sol espléndit del gran dia,
¡de bons recorts si 'n guardarem de tú!
Qu' en ensenyarnos la segura via
ni t' ha guanyat ni 't guanyará ningú.

.

Tot s' ha acabat! Lo cop sech de ta llosa
ressona encara al fondo del meu cor...
¡Oh bon amich, en santa pau reposa!
¡Sempre viurá ab nosaltres ton recort!

F. BARTRINA.

Monjos, 16 Juliol 1889.

PATRIA Y AMOR

ILLECENDA PREMIADA EN LOS DERRERS JOCHS FLORALS DEL
RAT PENAT DE VALENCIA

Brodá lo cel purisim l' aubada riallera
tenyint les blanques boires ab sa rosor primera,
com en l' esguart de verge l' esluvi del amor:
perqué sa llum de plata la estrela matutina
y de la mar, encesa per flama porporina,
brotá, daurant les ones, lo sol abrasador.

Volaven perseguintse les negres oronelles;
son cálzer mig obrien les púdiques roselles;
baixava la rosada les fulles á banyar;
les canyes de la marge lo vent estremeixia;
y per son llit de roses tranquilament corria
embalsamant les aures, l' hermós Guadalaviar.

Deserta estava l' horta; la mar sens una vela:
ni les blavenques ones obría blanca estela
ni lo sembrat l' aladre; lo jorn era festiu;
tansols y d' hora en hora, sonava la campana,
com cant de melangia que en la ciutat llunyana
llançava é les altures lo Micalet altiu.

Com niu de colometes perdut en lo boscage,
cuberta per la palla, rodada de brancage,
la blanca barraqueta, polida y somrisent,
obrí á la matinada la fulla de sa porta,
y totes les essencies dels gesmilers del horta
entraren en la cambra mesclades en lo vent.

Hermosa com ensommi de pau y poesia,
portant en ses palpebres la llum que 'l sol envía,
mogut lo pit castíssim ab emoció sutil,
mostrá sa faç de nimfa, llavors, una doncella
de garços ulls vivisims, de boca tan vermella
com les primeres fraures del delitós Abril.

Garrida llauradora de l' horta valenciana,
semblant de les florestes la reina y sobirana,
portant la diadema de ses agulles d' or,
mostrava sa cintura de mágica sirena,
y per sos nusos braços de nacre y atçucena
jugaven les onades del ample mocador.

Capoll es la donzella, mes tots li diuen Rosa:
y com son nom, polida, bledana y jubilosa,
ne guarda pura essencia son cor enamorat;
puix té la sort adversa son ánima nafrada;
les llágrimes la adornen com única rosada;
ferixen les espines son cálzer delicat.

Pera l' amor naixcuda, com tórtola llaugera
que son niuet fabrica quant vé la primavera,
amá, porque la vida no es vida sens amor;
y fon felis com angel de la celest altura...
y al fi, begué plorosa les gotes d' amargura,
perque també la vida no es vida sens dolor.

A son promés aguarda, febroso y afligida;
soná pera la jove lo toch de despedida,
que en alesh de la odiosa contribució de sanch,
partix pera una guerra civil encarniada,
sens voluntat, per força, com flor arrebatada
que 'l vent de les tempestes arrastra per lo fanch.

De pronte la doncella s' en ix á la planura;
aplega caminantne per mig de la espessura
á un punt en que lo terme senyala negra creu.
Allí, creuat de braços, nafrat per la agonia,
lo nuvi la esperava y ab pena dirigia
los ulls á les esferes, com suplicant á Deu.

—Roseta, idolatrada; sos llavis mormolaren,
y ses morenes galtes dos llàgrimes banyaren,
naixcudes y emanades de son dolor sens fi.

—Roseta de ma vida; la ditja s' alluntana:
mon prech no vol atendre la Verge sobirana;
no queda ja esperança: se nos emporten hui.

Ni sols una paraula digué la nina hermosa;
alçá sos ulls de verge, mirantlo silenciosa,
com martir que respecta les ires de la sort;
mes ell, que comprenia son dol inacabable,
digué, cercant paraula que fora conhortable,
—Tingam alé Roseta, la guerra no es la mort.

Llavors la hermosa nina, poruga y tremolosa,
prengué la má del jove, tan aspra y tan rugosa,
y acariciá ses palmes ab sa nevada má;
mes esclatá de sopte lo plor que la ofegava,
y son promés li día en tant que la abraçava:
—No plores, Rosa meua, que Deu nos provirá.

Ab gran esforç, los braços deixant de la doncella
fugí, bebent ses llàgrimes, sense tornar á ella
lo cap, y en la primera revolta del camí,
llunyana la va vorer que els braços extenia,
y mormolá son llavi, que un bes li dirigia.
—¡Adeu, aimada meua, adeu y pensa en mí!

Passaren moltes llunes. Desembre començava,
caigueren ja les fulles, la aucella no cantava;
les aigues tremolaven cubertes per lo gel.
L' ivern pintá d' albura lo cim de la montanya,
y com vapor de perla, que humit les pedres banya,
baixaren á la terra los nubols blanchs del cel.

Roseta, conmoguda per tantes anyorances,
somiant en alegries, rublerta d'esperances,
pregava à la patrona del regne celestial;
y ab sa oració mesclava ses llàgrimes y penes,
mentres espurnetjava daurant ses negres trenes,
la flama expletadora del ample fúmeral.

De sopte oixqué la nina soroll que s'acostava:
l'ambient s'estremeixia, la terra tremolava,
confuses veus y passos juntaven son remor:
Posantse en peu Roseta, per la emoció mig morta,
— ¡Son ells! clamá, forçantne les fustes de la porta
y al camp ixqué llaugera, cercant à son amor.

La nit era molt fosca, los arbres ostentaven
les nuses osamentes que en l'ombra blanquejaven,
y com reptil de ferro baixava pel camí,
brillant estól de llances y agudes bayonetes
que juntes semejavén, al só de les trompetes,
rugient dragó fantástich sense començ ni fi.

Girá l'esguart la jove, y en mig de la espessura
vegé que s'aixecava llavors una figura
vestida ab uniforme, portant al pit la creu:
— ¿Sou vos, digué aquell home, la que li diuen Rosa?
— Jo soch, replicá ella, gelada y anhelosa.
— ¡Prengau esta reliquia y encomaneulo á Deu!

Trencá la clara lluna lo vel de son sudari:
mirá la desditjada lo sant escapulari
tacat per totes bandes ab sanch de son amor;
y va caure en les pedres, sens ánima, sens vida,
mentres que per les portes de la ciutat dormida
batint la marxa entrava l'exércit vencedor.

JOSEPH M. LATORRE.

L' ANYADA

(LLENGUATJE VALENCIÀ)

Quant creue l' orta mareta meua,
la fadrinalla tota á una veu,
á les llohanses no dona treua,
y jo qu' escolte la parla seua,
sent que qui adore no se les créu!

Que tinch ulls negres, cantant me diuen
negres com mores del albarser;
que per mos llabis amors sonriuen
y qu'en mes galtes tot l' any reviu
les flors vermelles del fresch roser.

Que tinch les trenes rosses, tan rosses
qu' enveja donen al or mes fi;
que á les donzelles les tinch geloses
perque soch reyne de les hermoses...
¿Qui 'l cor me roba, pensarà així?

De desdenyosa qui 'm vol me trata:
Deu sap qu' ho diuen sense rahó.
Lo desdeny, mare, crudel me mata.
Si tots proclamen que soch ingrata,
que tots ho diguen... ¡mes, ay, ell no!

Bona l' anyada se nos presenta:
la llevar tota ja s' ha avivat.
¡Si s' avivara flama brusenta,
com la mateixa que m' atormenta,
en qui me mostra tanta fredat!...

Dins de la cambra los cuchs roseguen
la tendra fulla tan süaument,
com ansies folles d' amor me prenen
y m' afalaguen y me mosseguen,
lo cor omplintmel de dolç torment.

Quant hajan feta quarta dormida,
los cuchs apresa s' embojarán;
Traent la seda fina y polida
Filantla, un' obra farán lluida,
capell donantnos per Sant Joan.

Duré á la Verge, per ferli ofrena,
la primer boja qu' haurá capell.
Potser contantli ma fonda pena,
fassa la Verge que tinga esmena,
y en sa capella m' enllace ab ell.

A dins de casa, mareta mia,
sentats fent rogle, nostres fadrins,
traurán cadarsos tria que tria;
la jovenalla tindrà alegría;
tindrán enveja nostres vehins.

Y mentres canten fent la faena
y alducars llansen al cullitor,
jo mig-rientme, tapant ma pena,
si ell no 's presenta, d' aagunia plena,
me voreu, mare, morir d' amor.

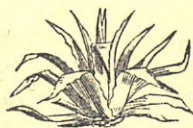
Quant nostra seda siga filada,
molt ben teixida será demprés.
Altra donzella, més que jo aymada,
vestit ab ella de desposada,
potser li fassa lo seu promés.

Pera donarnos llevar novella,
les palometes, aletejant,
trenquen les hebres de sa capella;
los cuchs, llavors, per maravella,
de papallones prenen l' encant.

Així mes penes, mareta mia,
lo cel trocara consolador,
en papellones de l' alegria,
que aletejantne de nit y dia
ne festejaren lo meu amor.

Se nos presenta bona l' anyada.
¡Així tinguera tan bon remat!
Així molt pronte, mareta aymada,
lo qui la vida me té robada,
vinguera á vórem enamorat!!

JOSEPH PUIG TORRALVA

ÍNTIMA

Al besarne jo tos llabis
sens intent de ferte agravis,
baixas enrojida 'ls ulls;
y relisca per tas galtas
una perla ab que 'ls esmaltas
y ab ta má blanca reculls.

Dígame ara hermosa nina,
eixa llágrima divina
per qui 's fon mon pobre cor;
¿es d' un ayma que delira?
¿es d' un pit qu' amant suspira?
¿es prenda per mí d' amor?

PERE DE COTS Y SOLDEVILA

EN UN VANO

Que es hermós veure 'l cel rublert d' estrelles
en las nits remorosas del estiu
y escoltà' 'l xarroteig de las aucellas
que amorosas conversan en son niu.

Qu' es bell senti 'l pastor ab la tenora,
esparsas endressant al seu amor
en tant que á un altre cor son cor anyora,
com anyora á lo sol la tendre flor.

Que es sublim escoltar la turbonada
y los bramúls del tro boy rodolant,
mentres cau pe 'ls esqueys l' aygua enllotada,
com corcer desbocat que va saltant.

Y que es plascent sentir al finá' 'l dia.
del hermitatge la piadosa veu
en tant brolla, més dolça que ambrosía,
dels llavis, la oració que puja á Deu.

¡Mes ay! que tot s' esblayma á una mirada
de tos ulls, tot se fon pe 'l cor que sent;
es més bell lo teu cos gentil de fada
y contemplar ta cara miij tapada
pe 'l vano hoy semblant un sol-ixent.

JAUME NOVELLAS DE MOLINS.

LAS CAMPANETAS BLANCAS

I

Fa niu en un cor que cercan
tendras campanetas blancas
una aureneta alegroya,
aucellet de l' estimansa.

Si las novas aurenetas
saltironejan y cantan,
¡quina remor ja crescudas
aytals campanetas blancas!

II

Mes ¡ay! qu' en jorn d' amargura
al primer raig de l' aubada,
los aucellets lo niu deixan
y extenen sas tendras alas.

—«¡Adeu, adeu, aurenetas:
nostra mort es la anyoransa!»—
Marcintse ab greu plor mormolan
aytals campanetas blancas.

III

Ton amor, aymada mía,
en mon cor fa sa niuhada,
y mas il-lusions lo cercan:
campanetas de mon ánima.

Véurer quan los aucells fugen,
de tristesa y d' anyoransa
mas il-lusions ¡ay! marcirse
com las campanetas blancas.

IV

En lo cementir del poble
un ser, viu en sa mortalla,
oireu com sempre mormola
aytal mústica plegaria:

—«Aucellets que mon goig foreu,
aucellets que tant aymava,
¡pregueu á Deu per un niu
sense campanetas blancas!»—

PERE MONTÓY Y FONT.

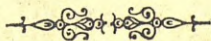

*
* *

Plé d' amargor y fel que 'l cor supura,
brolla en los ulls lo plor;
si un bon consol sa marxa no detura;
devalla y ¡torna al cort!

Cega la papallona y enlluernada
vola fins que s' abrusa prop la llum:
¿tindrè de papallona jo las alas?
¿la enlluernadora flama seràs tú!

JOAN FREIXA Y COS.

EN UN ÁLBUM

Si ton album fos mon cor
á fe no necessitava
pintar en ell mon amor,
puig pera mon gran dolor
dia y nit dins d' ell se graba.

Si ne fos mon pensament,
menys encar precis seria
pintar mon amor ardent,
puig per mon goig ó torment
penso ab tu de nit y dia,

Perque, donchs. la nina hermosa,
vols que pinti mon amor
ahont la tinta prompte es fosa,
si mon pensament lo posa
en lo mes intim del cor.

MODEST DURÁN Y FOLGUERA

MA PRIMERA EXCURSIÓ ALS ALPES

EN JUNY DEL ANY 1867

Á MON BENVOLGUT AMICH Y COMPANYY L' IL-LUSTRAT ESCRITOR Y EXCURSIONISTA
LO SR. D. CÀRLES BOSCH DE LA TRINXERÍA

I

ON amich N., que morí fa pochs anys, comerciant emprenedor, intel·ligent y honrat, era molt original, per no dir extravagant, per més que fos franch y amable.

Tenia per sistema fer sempre la oposició per desitj de discutir, de manera que si hagués figurat en política, de segur que sempre hauria format en los rengles dels partits de més oposició als governs constituïts, á pesar de lo qual, per sentiment y convicció, tenia en política idees lliberals avançades, y en religió era molt indiferent: ell deya que era lliure-pensador.

De molt noy son pare, que habitava en *Mallorca* y era originari de *Florença*, l'envià á *París* y en un dels mellors y més acreditats col·legis de la sua época, rebé una esmerada educació y una instrucció gens vulgar, pero més general que sòlida. Parlava y escribia á la

perfecció quatre idiomas; sas maneras eran finas y distingidas, pero deixavan entreveure alguna vanitat y molts pretensions. Sa conversa era tan amena y fácil com agradable, clapejada de xistes de bon género. Empleava ab profusió figuras retóricas, y escollava sempre l'efecte que produhia en l'auditori la eloqüencia de sa oratoria.

Ab totes aquestas condicions es inútil dir que 'l Sr. N. gosava molt trovantse en la bona societat, y com sempre estava en situació, se captava las simpatias de tothom y en particular de las damas, ab las que era molt galan, principalment ab las que la naturalesa s'hi havia mostrat més pródiga. Son fisich y son port responian á son caràcter: era elegant y vestia á la moda, guapo, primet y d'estatura regular.

A la sortida del col·legi permanesqué alguns any á *Paris*; passá algun temps ab sa familia y fixá per fi sa residencia en *Barcelona*, hont ab sa honradés, inteligencia y laboriositat, se creá una posició bona, no sens haver suferit algunas contrarietats: no es, donchs, estrany que gosés de bon crèdit y molts relacions. Com tenia una posició desahogada y la sua senyora era de molt ordre y gran administració, per més que tenia tres fills, vivia, si no ab opulencia, ab molt confort. Tenia bona taula y 's recreava ab los vins més selectes; en una paraula, era un *gourmet* de primera, vivia pera gosar, lo que se 'n diu un *bon vivant*, si bé era metódich com l'amich de vosté D. Joseph Rams, son company d'excursions y casseras en los *Alts Pyreneus*, lo procurador causidich aquell que tant li agradava la xacolata y encara que tenia ja cumplerts 40 anys disfrutava de tan bon humor com un estudiant de 18 á 20.

Ara que tinch fet encara que ab monótono estil y tosca ploma, lo retrato de mon company, entraré en materia.

Lo Sr. N. possehia una bonica y cómoda torre á uns 3 km. de *Barcelona*, en la qual hi solia passar llargas temporadas. Los diumenges y demés festas reunia alguns amichs á sa taula, en la que lo *menú* se componia sempre de *mets exquis*, ben regats per sa ben provehida *cave*, en la que no hi faltavan las mellors marcas de las diferentes classes de *Bordeaux*, *Beaujolais* y *Bourgogne*; sobre tot se servia un *Pomard* excel·lent. Ell animava als comensals ab la verbocitat de sa atractiva conversació, sempre en pur francés, ab accent parisién. Entre sos amichs convidats hi solia figurar jo ab bastanta freqüencia.

Un diumenge, dels primers del mes de Maig de 1867, servit lo *Champagne*, la conversa, animantse per graus, se feu general y recaigué sobre viatges, que precisament eran son costat vulnerable. Mon

amich, animantse sobtadament, interrompent sa erdenada conversació que sempre acompanyava ab sas finas y *petites manières*, me digué. —¿Vol fer ab mí, vosté que es jove, (tenia jo allavors 27 anys) un viatge per França, Italia, Suïssa y Alemania?— De bona gana si vosté no fos tan sibarita. Li agrada massa lo confort; jo so més sobrí que vosté, no 'ns avindriam pas y 'm faria gastar massa...—

Home, tot s' arreglará, transigirém una mica cada hù, jo li prometo fer lo viatge en segonas de ferro-carril; anirém en los hòtels de 2.ª classe y beurém vins de marcas més baratas que las que jo acostumo, y vosté sigui per sa part una mica més espléndit...

—Si 's té que fer com vosté diu, fet;—vaig replicar—ja estém marxant, Sr. N., lo dia que vulguí.—

Als quatre ó cinch dias sortiam de Barcelona en cotxes de 2.ª classe cap á Girona y al baixar del tren, pujarem á la *banquette* de la diligencia pera Perpinyá. Allí ja 's violá lo pactat. Prengueren billets de 1.ª classe pera Bordeaux hont nos hostatjarem en lo mellor hòtel. Ja anarem de Ca 'n gran, ja no 's mirava gens prim; las economias no passaren de Perpinyá...

¡Qué fer... paciencia! donar la dreta als que son superiors en edat. . al final del viatge serán mil franchs més... Me vaig fer aquestas reflexions y vaig cedir... Cap á Paris y démnos bona vida fent com fan los richs.

Passarem 15 dias en Paris; foren 15 dias de regalo. Després 'ns dirigirém cap á Genève y al passar per Bellegarde (Ain), nos quedarem en aquesta població pera véurer la *Perte du Rhône*, maravella de la naturalesa, que té lloch á uns 15 minuts de la estació, sota del poble. En Bellegarde lo riuhet Valserine 's llensa al Rhône. Gran túnel de 3940 metres pera salvar lo Mont Credo (Jura), qual altitut aproximada es de 1200 metres.

De Bellegarde, en una hora curta de ferro-carril, anarem á Genève, (1) hont hi passarem 8 dias gosant de las *delicias de Capua*. Mon amich N. se procurá y 's vestí un bonich y elegant trajo de turista anglés, per l' estil del que vestia l' amich de vosté Don Pau Sorribas, l' adroguer de Mataró, quan plegats varen anar á la cassera del singlar en las montanyas de Recasens. Lo trajo de llana que adoptá mon amich, se componia d' americana ajustada, armilla tapada fins al coll y calsa curta de cama-lluhent, ab mitjas de llanà de color terrós fosch com lo del trajo, borceguins ab doble sola y claus forjats; lo cap lo

(1) Població de 68320 hab. alt. 380 m.

cubria una gorreta d'esclop de forma escocesa, com la d'un *highlander*, rematant ab una ploma violada d'au, subjectada á la gorra per una cibella platejada y termenant son extrém inferior ab unas cintas de seda negra que voleyavan sobre 'l clatell y esquena. Se provehi també d'un transparent, vel ó mocador vert clar de seda finíssima, que s'adaptava á la gorra á voluntat, pera resguardar lo clatell y capdels ardorosos raigs del sol.

Are que ja tenim al grave Sr. N. convertit en un turista, passejant lo garbo per los carrers de *Genève*, en qual ciutat en aquella época jo hi sostenia grans relacions comercials en termes que desde l'any 1861 solia visitar-la cada any quatre ó cinch vegadas per lo menys, dech dirli que los bons amichs que en la ciutat de *Rousseau* tenia 'ns obsequiaren en grau superlatiu, en honor á mon amich que no l'havia visitada may, al qui no li deixaren res pera veure, tan en la ciutat y en lo llach de son nom, com en sa planura, y sobre tot en las pintorescas, frescals y alegres montanyas que la rodejan. Forem obsequiats ab dúas ascensions al *Grand* y al *Petit Salève* quals altituts son 1304 y 902 metros respectivament, y tant impresioná al meu inspirat company lo contemplar desde lo *Gran Salève*, tot lo macis del *Montblanc*, que digué tot entussiasmat—*Al Montblanc...*—Ja hi estém anant—vaig replicar. Als 2 dias marxavam pero pera quedarnos á mitj camí.

Com nostre viatge, si be era de recreo en apariencia, l'objecte, en lo fondo, era 'l negoci, comprar be y barato, tant lo Sr. N. com jo anavam ben provehits de numerari, puig entre 'ls dos reuniam una cantitat molt respectable, y com la anada al *Montblanc* no estava prevista, ni figurava en nostra itinerari que marcava després de *Genève*, *Neuchâtel* y *Chaux de Fonds*, no era prudent, per mes que la seguritat personal sigui *real* y no un *mito* com en *altres païssos* que vosté sab, en aquellas regions, no era prudent, repetesch, que caminessim á *peu* carregats ab valors. Aixís es que decidirem passar vuyt ó deu dias tant sols, en las altas valls dels *Alpes*, per qual rahó posarem tres mudadas cada hù en nostre respectiu sach de má (*havre sac*) pera anar á empendrer la excursió projectada. Ficarem en las respectivas maletas los valors que portavam després de haver retirat cada hù, pagada la nota del *Hôtel Victoria* (que ara ja no existeix,) *mil franchs en or* pera los gastos dels 10 dias que podiam tardar á esser á *Neuchâtel*. Tancarem y precintarem las maletas que enviarem per lo corréu á mon corresponsal de *Neuchâtel* dihentli que 'ns las guardés, que nosaltres las reculliriam ans de deu dias tot lo mes que tardariam á arribar á *Neuchâtel*, y lo dia següent d'haver enviat las maletas ab los

que, los cassadors d' isarts, fugint del mal temps, no poguent despanyar la porta, han descobert part de la teulada per entrarhi. Aixís es que abuy ja no es barraca de refugi; y ben cert que, fent mal temps, ningú s' atreviria á passarhi la nit, en risch de gelarshi. (Altitud de la barraca de refugi 2400 — temperatura de la font de la barraca 5 graus).

Dintre un parell d' anys, si no l' adoban, lo refugi del club alpi será una ruina; y á fe, sera de doldrer per los excursionistas que pujan al pich de Balatg.

Mitja hora més amunt, al peu mateix dels cingles de Balatg, trobarem los celebres estanyols, poetisats per Mossen Verdaguer, en son poema *Canigó*. (Altitud dels estanys 2900).

Mentres la jovenalla trepara com isarts per aquells cims, en Maspons y jo, sentats sobre una penya, á la vora dels llachs, no cessavan d' admirar eix cuadro encantador.

En mitj de salvatge enderroch, rodejats de altas murallas graníticas, peladas, descarnadas, sense vegetació, en imponent soletat y silenci magestuós interromput sols per la fressa del torrent, miravam á nos tres peus los dos bonichs estanyols vorejats de jonchs y flors; una aygua clara, transparent, sens una arruga, que reflecta lo blau del cel y las enlayradas crestas que nos rodejan, dauradas pel sol ixent. Fins tenen duas illas diminutas, circulars, totas verdas d' herbám d' un vert tendre, clapejat de jonquillas y margaridoyas alpinas.

Nos semblava veurehi Flor de neu, peus nusos, rodejada de sas bellas nimfas, cullint hermosa toya pera son estimat.

No m' estranya, nó, que Mossen Verdaguer hi trobés sas més poéticas inspiracions.

La vista sols de eixos bonichs estanyols fa oblidar las fatigas de la excursió.

En Maspons y jo 'ns separarem ab recansa de eixa verda y encantadora oásis, enviant ab la má, als encisadors y gentils llachs, un bes d' adeu.

*
*
*

Abans, al construhirse la barraca de refugi, també lo Club alpi feu adobar lo corriol que va zichzajant al peu de la *xemeneya* del pich de Balatg. Fins s' hi podia anar á cavall; ara las esllavissadas, los xaragalls, los escorranchs l' han fet casi impracticable. No obstant s' hi pot pujar encara, mes ab prou dificultat.

Diosazo, no molt lluny del poble. Lo *torrent de la Diosazo*, que baixa del *pich Buet* (3109 metres,) ab lo transcurs dels sigles ha anat gasant las rocas y s' ha format un llit profon del qual se desprenen enlairadas, grans y magestuosas cascadas. Una galeria de 1 Km. de llarch está col·locada en las parets de las cingleras de la estreta gorja á 35 metres sobre del nivell de l' aigua. Costa 1 fc. d' entrada. A l' extremitat de la galeria hi ha la *Gorje de Souffet* que es lo punt mes grandíós, hont s' ovira una triple cascada.

Als 76 Km. *Les Montées*, hostel prop del *Pont Pélissier*; la carretera segueix pujant per la vora del *Arve*, que s' atravessa per lo pont de *Santa Maria*, y mes amunt per altre pont.

Als 80 Km. *La Griaz*. La carretera torna á atravessar l' *Arve* per lo pont de *Perralotaz* y seguint vorera dreta amunt del *Arve* en lo Km. 86, se trová lo poble de *Chamonix*. Eran poch mes ó menys las quatre de la tarde quan hi arrivavam, y al posar peu á terra tinguérem ab mon amich una forta y bastant viva discussió, al tractar del hôtél en que debian hostatjarnos. Jo proposava un bon y modest establiment, l' *Hôtel de France*, bastant confortable y barato, hont he posat sempre en las altres tres vegadas que he estat á *Chamonix* després de 1867. Mon amich N. volia un hôtél de primer ordre. Pera ell, home de ideas avansadas, que 's titulava *ciudadá* y sempre parlava dels grans homes de la gran Revolució francesa, que segons ell redimiren á tots los pobles, á la humanitat, era massa democrátich mon hôtél, y no hi hagué mes remey pera evitar renyinas de debó, que donar fons al *hôtél Imperial*, que era llavors lo que tenia mes importancia de la *Vall de Chamonix*. La qüestió que 's debatia, no era poca: se tractava de gastar lo doble per lo menys y valia la pena. En los grans hôtels de primera, no creguesseu pas que la gent hi va pera trovarhi mes netedat y tot lo confort: res d' aixó; s' hi va pera satisfer la vanitat y pedanteria. Varem arribar á *Chamonix* portant cada hú mil francs en or y uns 20 en plata, total 2040 fcs, y 'n sortirem fets dos senyors de *bon tono* paraula buyda, que vol dir *tonto* ó *pedanteria*, pero ab las butxacas tant buydas com la ridiula paraula *bon tono*.

Chamonix, població de 2450 habitants, está situada á 1050 metres d' altitut, en una vall de 5 horas de llarch per un quart d' ample, que 's dirigeix de NE. al SO., desde lo *Coll de Balme* fins als *Ouches*, atravessada per lo *riu Arve*, limitada al S. per la serra del *Mont-blanc*, ab los grandiosos, enormes *glaciers de Tour*, d' *Argentière*, des *Bois* (*Mer de Glace*) y des *Bossons*; al NO. per los pichs d' *aiguilles Rouges* y *le Brévent*.

Los *Benedictins*, desmontaren, conreuharen y poblaren en lo primer ters del sigle XIII, la vall de *Chamonix*. Llurs habitants gosaren molt temps de molt mala fama á causa de la rampinya de que vivian, en perjudici dels pobles vehins, y tant es aixís que quan St. Francisco de Sales, bisbe de Genève, visitá á peu la vall sens haverhi llavors cap camí obert, la gent creya que aquella visita valdria al Sant l'aureola de santetat. La vall no fou més coneguda, fins que dos inglesos, *Pococke* y *Windham* en 1740 la recorren en tots sentits y publicaren llurs observacions en lo «*Mercuri Suis*,» qual publicitat doná lloch á altres visitas, que anaren augmentant considerablement després que los naturalistas ginebrins, de *Saussure*, inventor del higrómetro que porta son nom, de *Luc Bourrit*, *Pictet*, etc., publicaren lo resultat de llurs investigacions y exploracions. Are acudeixen á *Chamonix* unas 15000 personas cada any, sobre tot inglesos y francesos. (1) *Chamonix*, inferior á l'*Oberland Bernés* en bellesas pintorescas, li es molt y molt superior per la magnificencia y grandiositat de llurs glaciers.

Anarem á *Chamonix* ab la intenció de pujar al *Montblanc*; aquest era mon desitj: l'avors ray que no 'm rodava 'l cap y no sabia lo que era vértich; passava per tot, molt diferent d'aré que mirant al carrer, ab tot y la barana del terrat, m'agafa 'l desvaneixement. A mon company li agafá por y á més temia 'l cansarse. En aquells temps hi pujava encare poca gent al *Montblanc*; era menester per lo menys quatre dias pera anar y tornar, anant á dormir á la pujada y á la baixada en los *Grands Mulets* (3050 metres); are se fa la excursió al *Montblanc* en 3 dias, y un gran caminador pot ferla en dos, anant á dormir en los *Grands Mulets*, sortir á las 3 del matí, pujar al *Montblanc*, ahont s'hi pot ésser á las 10 y permaneixer alli cosa de de $\frac{1}{4}$ d' hora; se pot baixar ab cosa de quatre ó cinch horas als *Grands Mulets*, menjar alli y marxar tot seguit, baixant molt depressa á *Chamonix*, ahont s'hi pot arribar á las 9 ó 10 del vespre: aixó caminant molt.

Tenint que disistir de la ascensió al gegant d'Europa, lo superb *Montblanc*, que desde una altitut de 4810 metres domina amplíssimas terras, porque mon amich no volgué pujarhi de cap manera, durant

(1) En 1887 enfront del *Hôtel Royal* pel centenari de l'ascensió al *Montblanc* per *Saussure*, s'inaugurá un monument pera honrar la memoria d'aquest sabi y son guia *J. Balmat*.

los 14 ó 15 dias que permanesquerem á *Chamonix*, ferem las excursions següents:

1.ª L' endemá d' arribarhi anarem, fent unas 7 horas de camí á l' anada y tornada, á las *Gorgas y Cascatas de la Diosaz*.

2.ª A la *Flégère* (1806 m.) y d' allí pujarem al *pich ó aiguille de la Floria* (2953 metres), tornant á *Chamonix* després de caminar 12 horas.

3.ª Al *Coll ó Col de Balme*, hont hi ha un *hôtel* (2202 m.) y d' allí baixarem cap á la *Tête Noire*: visitarem las *Cascatas y las Gorgas misteriosas*, y cap á *Argentière*, caminant unas 10 ó 12 horas.

4.ª Fou á la *Cascade du Dard y al Glacier des Bossons*; unas 4 horas anada y tornada.

5.ª Durá dos dias. Pujarem, sortint á las 4 del matí y passant per *Argentière, Col des Montets*, (1445 m.) *Poyaz y la Cascade de Poyaz* ó de *Berard*, al *pich ó turó anomenat Le Buet* (3109 m.); d' allí baixarem á la deliciosa *Vall de Sitx*, hont hi ha grans y nombrosas cascates, després de caminar més de 15 horas; pernoctarem en *Sitx en l' Hôtel du fer á Cheval* (alt 757 metres,) y al dia següent, per la *Vall de la Diosaz*, guanyant lo *Coll du Brevant* (2461 m), tornavam á *Chamonix*, caminant més de dotze horas.

La 6.ª y última, fou molt pesada y durá cinch dias. Per la tarde sortirem de *Chamonix* caminant unas tres horas, y'ns quedarem á dormir en lo confortable *Hôtel de Montevert* (1921 metres). Al dia següent de bon matí, ferem, caminant deu horas entre anada y tornada, la excursió *au Jardin*, (2787 metres) que fou perillosa per la mala petxa, per las *moraines y las crevasses*, y per los *seracs de Talèfre*, aixís com també per los precipicis, y sobre tot, fatigosa en extrem. La *Jardin* es una gran roca triangular, que s' eleva al bell mitj del *Glacier de Talèfre*, del centre de la qual brolla una font, que en lo mes d' *Agost* se veu tota ella rodejada de *flors dels Alpes*.

Desfent lo camí, tornarem á dormir á *Monteuvert*, fatigats, després de 10 horas de marxa. L' endemá marxarem de bon matí, sempre com en la excursió del dia avans, ab lo guia, emprenent una perillosa y extraordinariament més fatigosa excursió encare que la del dia avans. Pujarem al *Coll del Gegant ó Col du Géant* (3362 metres), que dista sols de quatre horas y mitja á cinch del cim del *Montblanc*. de qual *Coll* baixarem á *Courmayeur*, (*Cormaggiore* en italiá), poble situat al S. del *Montblanch*, en la *Vall superior d' Aosta*, en lo *Piamont*, á 1208 metres d' altitut.

Pernoctarem, després d' haver caminat setze horas en l' *Hôtel*

Angelo y l'endemà, ab un ricatxo rus que venia de la Vall d' Aosta, y havia dormit en l' *Hôtel Royal de Courmayeur* y 's dirigia ab dos guías á *Monteuvert* y á *Chamonix*, que trovarem á la sortida de *Courmayeur* nos dirigirem á *Monteuvert*, hont hi dormirem altre vegada.

Inútil dir que arrivarem rendits de fatiga després de setze horas de caminar com la vigília, y sumament emocionats; jo durant la nit no poguí dormir: me trobava dominat d' una gran excitació nerviosa, me girava d' un costat á l' altre del llit sens poguer conseguir la son. En mon insomni veyá arreu *seracs*, *crevasses*, *glaciers*, *moraines* y *parois*. L'endemà al llevarme me trobava tan poch animat, que de segur si hagués sigut tot sol m' hauria quedat á reposar en lo comfortable *Hôtel de Monteuvert*, tan forta era la excitació nerviosa de que estava possehit, pero com la jornada d' aquell dia no podia excedir de quatre á cinch horas, y per més que 'm trobava indispost, me sentia més mal moral que físicament, decidí empendrer la excursió.

Ab malas condicions comensarem la marxa sobre las vuyt del matí: lo Sr. N. se trobava molt animat, conversant ab lo potentat rus, que 'l dia avans, á la sortida de *Courmayeur* se juntá ab nosaltres, y al poch temps de coneixers lo rus y mon amich, s' establí entre ells una viva corrent de simpatia, se trobaren ab tanta afinitat de caràcters, idees, genialitats, gustos, maneras y sentiments, que pareixian vuydats en lo meteix motllo, y sols se diferenciavan en que lo rus tindria vuyt anys menys que mon company de viatge.

De *Monteuvert* baixarem per la *moraine* lateral de la esquerra, ab 15 ó 20 minuts cap á la *Mer de Glace*, y ab cosa de 15 ó 20 més máxim, apoyantnos be en los *alpens-stocks* atravessarem l'inmens *glacier* conegut per la *Mer de Glace*, enorme massa de glas que omple tota la vall, essent la extensió del *glacier* de 7 km. de llarch per una amplaria que varia desde 750 á 2000 metres; y atravessant lo *glacier* ab una gimnasia continua pera salvar las esquerdas, pujarem cap á la *moraine* lateral de la dreta ab cosa de 15 ó 20 minuts, més després baixarem envers al NE. per un estret curriol per lo llarch de la *moraine* durant 35 minuts, tenint los precipicis á ma esquerra. Després trovarem unas abruptas cingleras formant precipicis horrorosos, que interrompen lo camí: no hi ha més remey que franquejar las colossals rocas espadadas sobre lo buyt del abim, qual fondaria tindrà alguns centenars de metres: es un tall vertical sobre las *moraines* y le *Glacier des Bois*. Aquest horrorós lloch porta lo nom de *Le Mauvais Pas*. Sobre la roca, la má del home, ab acerat picot, ha practicat un camí ó lleixa d' uns dos pams máxim, com la cornisa d' una casa de las

de Barcelona; pera facilitar lo pas que d'altre manera seria impossible baix tots conceptes, unas sólidas y groixudas barras de ferro hi ha clavadas molt fondas en las rocas de las cingleras, formant una barana de ferro pera que 'l arriscat excursionista pugui agafars'hi ab las mans. Com ja he dit, lo curriol ó viarany, formant grahons tallats á pich en la roca no te més amplada que dos pams, y per recomenació dels guías, se passa en los llochs més perillosos posant los peus de punta envers la roca y 'ls talons cap á fora, agarrantse ab las duas mans á la barana de ferro de cara á la roca y d' esquena al abim, que com he dit es un tall vertical d' alguns centenars de metres sobre la *Moraine y le Glacier des Bois*, tant espadat que fa horrorisar lo pensat. Al arribar al *Mauvais Pas*, los guías nos feren las observacions de passar conforme are acabo d' indicar, ab la recomanació especial de no mirar al fons del abim; al entrar en lo perillós curriol ó viarany. Obría la marxa un dels dos guías del rus, seguien aquest y mon amich sostenint abdos animada conversa, puig pera cambiar sas mútuas impresions, no interrompiren un moment aquella xerrameca que á mí 'm posava tan nerviós perque encare 'm durava la excitació que me produhiren las duas anteriors excursions; seguia l' altre guía del rus, després jo, á la veritat molt impresionat, y 'l nostre guia tancava la marxa.

Le Mauvais Pas se franqueja en 10 ó 15 minuts y nosaltres no n' hi emplearem pas més.

Jo, al veurem sospés en l' abim, excitat com venia de las duas anteriors excursions, me vaig impresionar molt. Lo Sr. N., havia trobat sa mitja taronja y no 's preocupava de res: tenia la paraula que li disputava son nou amich eslau. ¡Qué volía més que poguer fer exclamacions admirativas...! Per ell tot era *grandiós, espléndit, sublim, portentós, ubriacador*...! Mes n' hi haguessin hagut de qualificatius.

Aquella xerrameca 'm feya mal, los dos guías entre 'ls quals jo caminava més mort que viu com més anarem baixant, se feren cárrech del meu estat, no 'm perdian un moment de vista me vigilavan y me animavan constantment ab bonas paraulas... —«Apoyarse bé ab los »peus, posils ben plans, agarris bé ab las mans á la barana de ferro, »de cara á la roca, no miri pas á baix. ¡Animo! ja arrivem al *Chapeau*...»— Y en efecte, al darrer revol del viarany pochs passos ans d' arribar al terme de tan perillós passatge, se m' escorregué de la má l' *Alpen'stock*, que rebotent per las parets de las rocas, aná cap al fons del avench; los cops que donava lo bastó ferrat, ressonavan en mos oidos ab remor fatídich, com si evoquessin los maléfichs esperits

consagració de la iglesia á qual festa hi assistiren á més dels dits Comtes, sos fills Ermengardo que després fou Bisbe d' Urgell y Sant, y Borrell, de quals terras y alous s' havian apropiat varias personas després de la presa del monestir per Almanzor.

Importants escripturas d' aquell temps demostrán un sens fi de tràmits pe 'ls que tingueren de passar pera recobrarlas, y que sols conseguiren gracias al coneixement que ella tenia de sas fitas, y de las personas que n' estavan ben enteradas y que per lo tant podian testimoniar. Tot lo qual consta en fallos y escripturas que 's guardan en lo dit monestir junt ab lo retrato de Matruy. Lo cos d' aqueixa ilustre mártir, per medi de la qual obrá Deu grans miracles, fou soterrat primer á la entrada de la porta de la iglesia que donava á tramuntana y més endavant á la capella de Sant Benet.

¿Hi restan encara després de la traslació de las monjas á son nou convent, los havian trasladat en algun altre lloch ó s' endugueren ellas los restos? No ho sabem; mes algunas voltas al passar per las amples y novas vias que en son solar s' han obert, hem pensat si dessota las llosas que trepitjavam hi estavan esperant la resurrecció final las despullas d' aquella heróica monja que tingué 'l valor y la persuasió de comunicar-lo á sas germanas, de mutilarse de tan horrible manera per amor de Jesucrist!

MARIA DE BELL-LLOCH.

dia va garlar ab lo simpatich eslau; y quan ell se trobava en son element ab una persona que li fos agradable, no sentia cansament ni son, ni gana. Al arribar á *Chamonix* prenguerem comiat del senyor rus; ell s' hostatjà en l' *Hôtel Royal* y nosaltres en l' *Hôtel Impérial*, que es hont habiam parat y hont deixarem part dels equipatjes cinch dias ans, al marxar á *Monteuvet*.

Lo dia següent fou consagrat al descans, estant tot lo dia en lo repós mes absolut. Al vespre demanarem la nota pera deixar los comptes arreglats, á fi de poder marxar l' ensendemá de bon matí cap al *Glacier d' Argentiére* y anar á dormir á *Martigny*, ó á *Vernayaz* anant sempre á peu com habiam fet en totas nostres excursions.

Després de pagada la nota que sentia á pebre, tant era lo que picava, sortirem de *Chamonix*. Feya catorze dias y mitj que arribarem á aquest poble, y sols 9 haviam sopat y dormit en l' *hôtel*, y tres dias tan sols hi haviam dinat. Aixís es que trobant lo compte exagerat, reclamarem, pero poca cosa 'ns rebaixaren. En veritat haviam estat bé, pero 'ns resultá tot molt car. Paciencia y avant. Resumint, haviam arribat á *Chamonix* ab 2040 franchs, y després de lo gastat en las excursions que sempre ferem á peu, pagat lo guia, l' *hôtel* y las anguilas 'n sortiam ab 100 franchs escassos entre 'l dos. Sort que anarem á peu y sens guia, pero molt tenian que fer pera poder arribar á *Neuchâtel* ab lo poch diner que reuniam entre 'ls dos.

A las 5 del matí menys algun minut, marxavan de *Chamonix* ab los *havr-sacs* á la esquena, y á las 6 y $\frac{3}{4}$ arribavam á *Argentiére*. Com no portavam guia, tinguerem que retrogradar 15 minuts fins als *Chossalets*, per hont haviam passat ja; 30 minuts perduts: 15 d' anar y altres tants de tornar al meteix punt. *Chossalets* es lo punt de partida pera pujar al *Glacier d' Argentiére*; allí trovarem un guia que retornava á *Chamonix*, qui 'ns acompanyá al *glacier*. A las 9 arribavam al *Pavillon de Lognan* (2000 metres), punt hont esmorzarem. A tres quarts de deu 'ns posarem en camí, y á dos quarts d' onze eram ja al punt alt ó superior del *glacier* anomenat *Mer de Glace d' Argentiére*.

No es tan gran ni tant perillós com la *Mer de Glace de Monteuvet*; es més planer, horisontal y casi sense esquerdas. Se pot passarlo sens cap perill, está voltat per tots costats per las altas cimas l' *Aiguille du Chardonner* (3823 metres), l' *Aiguille d' Argentiére* (3001 metres), *La Tour Noire*, *Le Mont Dolent*, *les Courtes*, *les Droites* et l' *Aiguille Verte* (4127 metres.) Lo *glacier* ó *Mer de Glace d' Argentiére*, també té son *Jardin*, gran roca triangular, al peu del *Mont*

Dolent; rich en la flora durant l'estiu, S'hi va ab guia (indispensable), ab 3 horas.

A tres quarts de dotze 'ns posarem en marxa, desfent lo camí, y á dos quarts de duas arrivavam ja als *Chossalets*, hont prenguerem comiat del guia després d'haverlo pagat. Ell se'n aná cap á *Chamonix* y nosaltres nos dirigirem á *Argentière* (1208 metres), arrivanthi á la 1 y 45 m. Dinarem en l'*Hôtel de la Couronne*.

A las tres de la tarde deixavam lo poble d'*Argentière*, passant per *Trélechamp*, y pujavam al *Coll des Montets* (1445 metres) ab cosa de tres quarts; partió de las ayguas del *Rhône* y de l'*Arve*, magnífich panorama; ja no's veu més la serra del *Montblanc*. A las 4, passavam per *Poyaz*, deixant á la esquerra lo camí que porta al *Buet*, passant per la cascata de *Poyaz* ó de *Bérard*, per hont passarem uns 8 ó 10 dias abants, quan anarem á la dita grandiosa cascata de *Bérard*, y al cim del *Buet*, que s'ovira en últim terme. Desde *Chamonix* y *Argentière*, lo camí lo teníam ben conegut, perque era lo que seguirem per fer la ascensió al *Luet*.

Desde *Poyaz*, que lo deixarem á la esquerra, tot nos era nou: anavam sense guia, ab los *havre-sacs* á la esquena y ab los *alpens-stocks*, pero caminavam per carretera, y encara que un xiquet estreta era suficient pera passarhi carros y altres vehiculs de duas rodas: aixís es que no 'ns podíam perdre: al cap d'un quart, atravessavam per un pont l'*Eau Noire*, als 10 minuts del qual hi ha la cascata de l'*Eau Noire*, en una vall rodejada d'altas montanyas rublertas de pins, vegentse enfront lo pich *Le Bel Oiseau* (2624 metres.) Després passarem per lo petit poblet de casas esgarriadas, *Valoreine*, qual iglesia está protegida per un dich contra las avalanxas. A las 4'50 passavam l'*Hôtel Barberine*, en una gorja molt pintoresca, en la confluencia de l'*Eau Noire* y de la *Barberine*. Gran cascata de *Barberine*, mitja hora més amunt hi ha un' altre gran cascata de la *Barberine*, molt superior á la ja esmentada, qual visita costa 1 franch.

Sobre las 5 passavam, en la frontera de França y Suïssa, lo pont sobre l'*Eau Noire* (alt. 1122 m.)

A l'altre costat del pont hi ha, ja en territori suis, lo petit *hôtel Suisse du Châtelard*; als 5 minuts hi ha l'*Hôtel Royal du Châtelard* (cremat en 1886.) Aquí es, si fa no fa, la meytat del camí de *Chamonix* á *Martigny*. Bifurcació dels dos camins que de *Chamonix* portan á la vall del *Rhone*: lo de la dreta porta á *Martigny* y lo de la esquerra á *Vernayaz*.

Deixárem á ma dreta lo camí de la *Tête Noire*, que coneixíam ja

per haberhi estat feya uns 12 dias, quan anarem al *Col de Balme*, á la tornada, visitant allavors las *Gorges misteréuses* y las sombrías *Gorges del Trient*, que forman varias cascatas y un petit llach. Seguirem lo camí de *Vernayaz*, que puja á la esquerra del *Hôtel Royal*; als 40 minuts trovarem una creu y seguirem envers á la dreta, en direcció de *Finhaut* que oviravam ja; seguirem caminant durant uns 45 minuts, planejant, en las envistas de la *vall de l' Eau Noire* y de los *Gorges du Trient* y també del *Glacier de Trient* y de l' *Aiguille du Tour*, fins arribar á *Finhaut* (1237 metres.) De *Finhaut* ab 1 hora 's pot anar al *Hôtel de la Tête Noire*, passant lo pont sobre l' *Eau Noire*.

De *Finhaut*, passant per lo poblet de *Triquent*, en una hora arribavam á las *Gorges de Triège*, hont, pagant 1 sc., embadalits poguerem contemplar las grandiosas y superbes *Cascades de Triège* Després d' admirarlas uns 15 minuts, pujarem en cosa de mitja hora á *Salvan*, hont hi arribavam á las 8 y 10 minuts després d' haber caminat sens parar, mes de 14 horas á peu, hostatjatnos en l' *Hôtel de l' Union*.

L' ensendemá, á las 7 del mati, anarem á veurer la *Cascade du Dalley*, formada per la *Salanfe*, que dista uns 45 minuts, passant per lo poblet *Les Granges*, situat sobre las vessants de la montanya del costat de la *vall del Rhône*. La *Salanfe* mes avall forma la cascata de *Pissevache*, que 's despren en la *vall del Rhône*.

Al tornar á *Salvan* se disfruta de la vista de las *congestas* del *Grand St. Bernard*.

A las 8 h. 45 m. arribavam de retorn á *Salvan*. Esmorzarem y á las 9 h. 30 m., nos posarem en marxa, y per un camí en zig-zag continuo, baixarem á *Vernayaz* ahont arribarem á las 10 h. 30 m. Tot seguit, girant á la dreta, nos dirigirem á las *Gorges du Trient* que distan pochs minuts de *Vernayaz*. Las *Gorges du Trient* son unas cingleras de 130 metres d' altura sobre 'l nivell del *Trient*, afluent del *Rhône*. Lo *Trient*, ab sa corrent vertiginosa, en lo transcurs dels sigles, ha anat desgastant las rocas de tal manera, que ha produhit aquest tall vertical de 130 metres, molt estret, formant baumas molt pronunciadas. La part superior es molt més estreta que la inferior, per qual rahó, lo sol may ha pogut penetrar en tan esgarrifós precipici ó abim, en lo qual regnan sempre las més espessas tenebras. La llargada de las *Gorjas* es d' unas tres horas, fins enfront del *Hotel de la Tête Noire*, pero no son de cap modo practicables: l' aygua cubreix tot son espay, qual amplada será d' uns 3 ó 4 metres máximum. Las *Gorjas* están plenas de remolins xucladors y son molt fondas; la que's troba sota lo segon pont de la galeria te 13 metres de profunditat.

Una galeria de fusta, sòlidament clavada ab ferros groixuts á las parets de las rocas de las cingleras, ab un ampit ó una barana de fusta y uns ferros clavats als cingles que la sostenen, atravessant d'una banda á l'altre de la escletja de rocas ó gorja, permeten penetrar un quart d'hora endins de la tétrica gorja, y admirar en son extrem una cascata d'uns 10 metres, per hont se llensa tot lo riu fent gran estrépit, puig l'aygua passa per las gorjas ab una corrent vertiginosa, fins que al veurer la llum en la *Vall del Rhône*, se llensa ajogassada en lo esmentat caudalós riu.

A las 12 h. sortiam de las *Gorges du Trient* y anarem á dinar á *Vernayaz* en l'*Hôtel des Alpes*.

A las 2 h. de la tarde, á peu per la carretera, ab los *haver-sacs* á la esquena nos dirigirem cap á *St. Maurice*, veyent á ma esquerra, la preciosa cascata de la *Pissevache*, per hont lo riu *Salanfe*, d'un salt de 70 metres salva la cinglera pera pagar tribut al *Rhône*. A las 4 h. passavam per *St. Maurice*, á las 5 h. per *Bex*, á tres quarts de sis per *Ollon Saint-Triphon* y á tres quarts de set, arribavam á *Aigle*, (419 metres), hostatjantnos en lo modest *Hôtel du Midi* hont hi trobarem bon confort.

Al matí següent sortirem d'*Aigle* á peu; á las 7 del matí passarem per *Roche*, *Villeneuve*, *Montreux-Vernex* y *Burier* y á dos quarts de dotze arrivavam á *Vevey* (383 metres). Dinarem á *Vevey*, bonica ciutat d'unas 8000 ánimas, situada sobre lo *Llach de Léman* ó de *Genève*. A las 4 'n sortiam y á las 8 arrivavam á *Lausanne*, plens de pols bruts, morts de calor y ab molts poch diners á la butxaca. Nos hostatjarem en l'*Hôtel du Grand Pont*.

ARTHUR OSONA.

(Acabaré.)

¡MON DESITJ!

Voldria despullám de ma experiencia,
y fóndrers ma memoria tot d' un cop;
voldria deturar de dins ma pensa
lo bull de mos recorts.

Voldria torná enrera, molt enrera,
y al arrivá altre volta als primers jorns,
tancáse'm pera sempre mas parpellas
sense coneixe 'l mon!

EDUART NOVELL.

Febrer de 1889.

